

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>Szerkesztőség, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény küldendő: Nagy-Péterfia-utca 977.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven. ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr., $\frac{1}{8}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árszámítás adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.</p>	<p>A kiadóhivatal kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a külső hirdetésekre vonatkozó küldemény.</p>
---	--	--

Protestántizmus és felekezetnélküliség.

Élénk érdeklődéssel kíséri az egész ország azon új törvényjavaslatokat, melyek az állam és vallás életében egy új korszak alapját megvetni vannak hivatva s a szabadelvű megyék, törvényhatóságok egymásután sorakoznak a kibontott lobogó alá, melyre a vallásszabadság, polgári anyakönyvvezetés, polgári házasság eszméi s nevei vannak felírva. A hozsánázók közé vegyül a református lelkeszi kar kiválóbb ereje, úgy hogy a gúny s ultramontánizmus vádjá nélkül a javaslatok ellen szót emelni is vakmerő bátorság, mikor „szebb-pünkösti ajándékot e nemzet alig remélhetne.“

De legyen szabad nekem e helyen igénytelen észrevételeimet s el nem űzhető aggodalmaimat szellőztetni, annyival is inkább, mert kevés emberrel találkoztam még, kinek hasonló kifogásai ne lettek volna.

Mint a szabadelvű eszmék barátjának semmi kifogásom nem lehet sem a zsidó vallás recepcziója, sem a polgári anyakönyvvezetés ellen, sőt tudom, hogy ez utóbbit a nagy egyházak fényes jövedelmű lelkeszci, örömost engedik át az államnak.

De mint református lelkesz nem zárkozhatom el az ezzel járó következmények mérlegelése elől. Mert nézetem szerint mélyen benyul az egyházi életünkbe s azt legerősebben gyökereitől fosztja meg. Ha sem az újszülöttet, sem a házassuló párt, sem a halottakat nem a lelkesznek kell anyakönyvezni, vajjon a szabadelvűség szele által ide-oda hajtott, különben is sok teherrel küzdő szegény egyháztagot mi ösztönzi arra e mai anyagias világban, hogy a vallás szolgálatát igénybe vegye, mikor elég lesz, ha a polgári anyakönyvvezető beírja az újszülöttet, házassuló párt vagy halottat az állam boldogító anyakönyvébe?

Még most nem késő, ha egyházunk őrállói fel-emelik hatásos szavukat; a törvény egy pár szó beiktatásával korrektségét el nem veszíti, másfelől pedig népünk érzelmeivel nem jó ellentétbe. Csak azt kellene p. o. a szülöttek anyakönyvezésénél beilleszteni, hogy az új születési eset a *keresztelés után* 8 napra bejelentendő, vagy a halálozás a temetés után 24 órával a polgári anyakönyvvezetőnek a lelkesz által tudomására hozandó.

Ne kicsinyeljük azt a jövedelmet, melytől a református lelkesz elesik, mert a tervezetből látjuk, micsoda összeget gondol a kormány kárpótlásra fordítani. En elhiszem, hogy a 3000 forinttal dotált lelkesz akkor is

tisztességesen megél, ha fizetése 3—400 forinttal csökkenni fog; de a 300 vagy 400 forintból tengődő falusi lévita elvesztett 40—50 forintját éhezve fogja siratni, kivált ha a gondviselés gyermekekkel áldotta meg őt. Mert számítsunk csak egy keveset. Budapesten a protestáns árvaházban a múlt évben 100 árva nevelése 23,000 forintot igényelt, vagyis minden árva elhagyott gyermekre 230 forintot költöttek akkor, mikor Magyarországon nem akad tíz lelkesz, ki fejenként fiára 230 forintot a maga összevonása nélkül kiadhatna, mikor tudunk esetet, hogy 3—4 gyermekkel bíró lelkesznek egész háztartására sem jut 230 forint. Hát én azt hiszem, hogy ez fényűzés, melyet a szegény protestáns egyház magának meg nem engedhet.

De hát nekünk az Ur keresztjét hordani kell, mert nem akad Czirenei-Simon, ki vallainkon legalább emelni segítsen; mert az újabb törvényalkotások, illetőleg javaslatok tökéletesen megfeleltek arról, hogy az 1848. é. XX. t.-cz. 3. §-át meg kellene valósítani, hogy t. i. egyházi szükségünk állami költségek által fedeztessenek. A leányzó ezelőtt pár évvel felébredt, de a mellé segítségre hívott befolyásos orvosok szavára ismét hosszú álomba szenderült, most pedig az új törvényjavaslat már oda hengeríti a nagy követ is, ráirván merészen „felekezetnélküliség“. Hadd zokogjon mellette a kenyér nélkül maradt lelkipásztor, kinek nyája már nem tartozik többé őt fizetni.

Én azt hiszem, ha erőteljes fejlődést akar az államkormány, az 1848. XX. t.-czikket előbb életbe léptetni kötelessé, csak azután készíthet újat meg újat.

Nagyon szép eszme a vallásszabadság. De itt már szabadságról van szó. Az eddigi törvények szerint mindenkinek valamelyik felekezethez kellett tartozni; ezután lehet azon kívül, mert így követeli a lelkiismereti szabadság.

Ez az, mit én nem helyeselek. Mert a kormánynak ide vonatkozó indokolása csak oda van vetve, hogy ignotos stb.

Hát, az olyan szabadelvű ez az államkormány, miért ismeri a lelkiismereti kényszert, mikor az állami adózásról van szó, miért kell mindenkinek valamely községhez tartozni s adóját exekuczió útján is befizetni? Vagy ha olyan nagylelkű az állam, a híveket felmenteni az adózás alól, legalább — szerény nézetem szerint — ne a szegény pap párbéréből nagylelkűsködjék, hanem gondoskodják azoknak eddigi fizetésük biztosításáról a hivatolt törvény szerint. Hanem erre az államnak kevés

az akarata s még kevesebb az ereje, lássák a szegény lelkészek a következményeket.

Ezek után itélve csodálkozom, ha valaki feltétlenül kész fenni az elismerés koszorúját a törvényjavaslat készítőinek. Csodálkoznom kell, hogy egyházi felsőbb hatóságaink összetett kezekkel várják dum defluat amnis, mikor itt volna az ideje megsürgetni, hogy az annyi áldozatot hozó létező felekezeteiről, azok egyházi szükségéről a törvényhozás gondoskodjék. Még most nem késő, de ha egyszer a kedvező alkalmat elszalasztjuk — pedig ki is törödnék az éhező lelkészek pusztulásával — majd mikor a baptisták, quákkerek, nazarénusok felütik köztünk tanyáikat — oldott kéveként hull szét az anyaszentegyház, a magyar szabadság védbástyája ledől az új találmányu lelkiismereti szabadság dicsőségére: te pedig szegény lekipásztor, ki jobb jövőben bízál, felveheted vándorbotodat, beállhatsz vándorprófétának, mert a mór megtette kötelességét, a mór elmehet.

De ha az államtól nem sokat várhatunk, miért nem tesz valamit az egyházi hatóság?

Avagy nem hiba volt-e már elnézni azt is, a mi eddig történt, hogy a bibliatársulat oly embereket alkalmazott colporteuroknak, kik egyházunk hitelvei, szer-tartásai ellen saját kebelünkben izgathattak? Vegyük fel azért napirendre ez ügyet értekezleteinken, gyűléseinken a hivatlan kufárok helyett járasonként lelkész legyen megbízva a társulat kiadványainak elárúsításával. Hozzá értő, szakavatott írók küszöböljék ki nem a mi népünknek való csodabogarakat, mert a mi helyes a ködlepte Angliában, az Magyarország derült levegőjét könnyen megfertőzi s a lelki épülés helyett lelki sötétséget terjeszt.

Gondoskodjunk összerakott filléreinknek, a köz-alapnak, segélyegyletnek czélszerűbb felhasználásáról, hogy a pillanatnyi segély ne emészsze fel a maradandó alkotás alapját.

Iskoláinkat emeljük a kellő színvonalra, kérjük hozzá az állam segélyét, s ha majd egyszer tanítóink s tanáraink fizetését biztosítottuk: siessünk elérni azt is, hogy a lelkész is kapjon legalább 600 forintot, de ne papiroson, hanem beváltható arany koronákban.

Lévai Mihály.

Megjegyzések az előbbi cikkre.

E cikk alapiránya ugyan a mi álláspontunkkal merőben ellenkezik, de közzétettük mégis azért, mert aktuális kérdéssel foglalkozik, s mert jól tudjuk azt is, hogy a t. cikkíró ezzel a felfogással és ilyen aggodalmakkal nem áll egyedül a hazai prot. körökben. Másrészt magunk is abban a véleményben vagyunk, hogy a tervezett egyházpolitikai reformok közelről fogják érinteni egyházi életünket, bizonyos tekintetben változott helyzetet teremtenek reá nézve, s ennél fogva idejében tisztában kell lennünk az egyházunkra várakozó feladatokkal és teendőkkel. Szükségesnek tartjuk tehát, hogy e kérdésben a különféle nézetek és aggodalmak szabad nyilvánulása, annak, ami helyes, czélszerű és igaz, minél tisztább felismerésére vezessen bennünket; s épen ez érdekből készséggel nyitunk tért e tárgyra nézve a vélemények nyi-

latkozatának, sőt a hozzászólásra ezuttal is felhívjuk érdeklődő lelkészi és világi férfiainkat.

Néhány megjegyzést azonban már ez alkalommal sem hallgathatunk el. Az egyik az, hogy az a jövedelemcsökkenés, amelynek a polg. anyakönyvvezetés folytán való bekövetkezését lelkészeinkre nézve sokan veszedelmesnek gondolják, a legtöbb esetben és épen a kisebb egyházak lelkészeire nézve annyira jelentéktelen leend, hogy azért a szabadelvű reformtörekvésnek útjába állani s magunkat „az ultramontanizmus vádjának“ tenni ki, valóban nem volna érdemes. A lelkészi funktiók igénybevétele úgy a házasságkötések, mint a születések és halálozásoknál (keresztelés, temetés) alig fogna a reformok létesítése után is csökkenni, amint azt külföldi példák s népünk komoly vallásos és a hagyományokhoz ragaszkodó jellege alapján bizton remélhetjük. A stolaris jövedelem tehát, úgyszólván, teljesen érintetlenül fog maradni; ami veszendőbe megy, az az anyakönyvi kivonatok kiszolgáltatásából származó s kisebb egyházakban egészen jelentéktelen jövedelem. De mint-hogy a létező anyakönyvekből továbbra is a lelkészek lennének hivatva a kivonatokat s bizonyítványokat kiszolgáltatni, ez a jövedelem csökkenés is hosszú évek, talán egy emberöltő múltán fogna érezhetővé válni vagyis inkább egészben érvényesülni. Már pedig sokkal nagyobb segítséget várunk egy életerős magyar államtól a jövőben egyházunk részére, semhogy ilyen kicsinyes aggodalmak miatt épen annak az erősödni készülő államnak munkáját megnehezítsünk eszélyes és hazafias dolog lehetne. A szabadelvűség s a szabad intézmények közös erőforrása és érdeke volt mindenkor a magyar államnak s a magyar prot. egyháznak. Ma is úgy van. Hiszen miről van most szó tulajdonképpen?! Nem egyébről, minthogy a magyar állam a róm. kath. egyházi hatalomtól magát függetlenné tegye, akaratának, a törvénynek a hatalmaskodó ultramontanizmussal szemben érvényt szerezzen s fölényét e hazában mindenkivel s minden tényezővel szemben kétségtelenné tegye. Már pedig tiszta világos dolog, hogy egy diadalmaskodó, liberális magyar állam sokkal hajlandóbb és képesebb leend a protestánsizmus támogatására is, mint a mai kath. egyházi befolyás által sok tekintetben lenyűgözött Regnum Marianum. Ettől, de csakis ettől várhatjuk az 1848:20. t.-cikkeknek az egyházak ellátására vonatkozó rendelkezésének megvalósítását, amint megvalósítani készül azon törvénycikk alap-elveit a teljes vallásszabadságot is. Ezért tekintenek nagy hibának a magunk részéről, ha a ultramontán táborhoz csatlakozva, a kormány

reformtörekvéseit, saját érdekeink véghetetlen hátrányára, mi is akadályozni igyekeznénk.

Azt sem szeretném, ha valaki elhinné czikkirónak, hogy egyházi életünk *legerősebb életgyökereitől* foszthatnék meg az által, „ha sem a házasuló párt, sem a halottakat nem a lelkésznek kell anyakönyveznii.“ Felettébb sajnos dolog volna, ha ez igaz; mert én részemről mindig nagyobb véleménynyel voltam a prot. egyház jogosultsága s hitfeleink egyháziassága s vallásos bensősége felől, semhogy elhíhettem volna, hogy ilyen külső, nem is kötelékek, hanem czérnaszálak tartják egyházunkat össze. Ha így volna, s ha lelkészeink nem a bibliával s az előhit és buzgóság erejével, hanem csupán az anyakönyvvel kezükben — volnának képesek maguknak hiveik előtt tekintélyt biztosítani, őket ez egyház közösségében összetartani: akkor egy pillanatig sem lenne okunk sajnálkozni a miatt, ha egyházunk, amely immár egy fentartó elvétől megfosztott élettelen kadaver, új életerős vallásos korporációkba olvad be, vagy bomlik szét. De hisszük, hogy ettől tartanunk nem lehet; sőt inkább egy új és szebb korszak hajnala derül egyházi életünkre, a melyben lelkészeink visszaadatván egészen egyházunknak s anyagilag is biztosított és tisztességes helyzetbe emeltetvén, fokozottabb buzgósággal és eredménnyel munkálkodhatnak az Ur szőlőjében.

Egyet azonban jó lesz mindenkor eszünkben tartanunk. Biráljuk meg jól önmagunkat, hajlamainkat, gondolkodásunk irányát, törekvéseink czélját; s ne adjunk ki olyan jelszavakat, a mikor cselekedni akarunk, ne függeszszünk gondolataink és törekvéseink műhelye fölibe olyan czégtáblát, amely egész egyéniségünkkel homlokegyenest ellentétben áll. Egy szóval ne ámítsuk magunkat azzal, hogy szabadelvűek vagyunk, ha felfogásunk azt egészen meghazudtolja, hanem legyen elég önbírálatunk és bátorságunk kitűzni elveink igazi zászlóját, még ha az a Schopperékéhez hasonlítana is. Jól tudjuk, hogy a protestáns jelző sok esetben olyan felfogást takar, amelyre elsőbbségi joga az egyedül üdvezítő egyháznak van; de szerencsére egészen el nem takarja s így a liberalizmus alapján álló valódi protestántizmus érdekében mindenkor van alkalmunk rámutatni az effélére, mint nézetünk szerint olyan jelenségre, amelytől óvakodnunk szükséges.

Baczoni Lajos,

szerkesztő.

K Ö Z É L E T Ü N K .

Értesítés

az országos protestáns és a tiszántuli ev. ref. tanár-egyesület ügyeiről.

A tiszántuli ev. ref. középiskolai tanár-egyesület központi bizottsága 1893. junius 3-án tartott ülésében elhatározta, hogy a folyó évi nagy szünidőre tervezett közgyűlés a jövő évi husvétra, vagy nagy szünidőre halasztassék. Gondoskodott azonban a számadások megvizsgálásáról, valamint a nyug- és gyámintézeti ügyek intézéséről is s e czélból az 1893. aug. 28-án, Debreczenben tartandó állandó bizottsági ülésre az illetékes vidéki tanárkarokat meghívja.

Az országos protestáns tanár-egyesület ügyében a következő körlevél bocsáttatott szét:

A tiszántuli ev. ref. középiskolai tanár-egyesület elnökségétől.

Igen tisztelt Kartárs úr!

A folyó év husvét első hetében Debreczenben tartott nagy bizottsági értekezlet, melyen a Tiszántuli ev. ref. Tanár-egyesület mult évi szatmári közgyűlésének megbízásából az Országos Protestáns Tanár-egyesület előkészítésére, alapszabályainak megalkotására mind az ágost. hitv., mind az ev. ref. közép- és felsőbb tanintézetek tanáraiból számos képviselő jött össze, azon felhatalmazást adta a Tiszántuli Tanár-egyesület központi bizottsága és elnökségének, hogy íveket bocsásson ki az öszves mindkét felekezeti protestáns közép- és felsőbb iskolák tanárkarai és a mindkét felekezeti superintendentiák főtiszt. püspökeihez, a mely íveken azok, kik a megalakulandó Országos Protestáns Tanár-egyesületnek a mellékelt alapszabályok alapján és az ott megjelölt kötelezettségek mellett tagjai kívánnak lenni, f. é. május 20-ik napjáig jelentkezzenek és az íveket küldjék be.

Az eredmény az lett, hogy nem csak a május 20-ig, hanem az azóta is elkésve beérkezett íveken magukat kötelezett tagok száma öszvesen 107 és pedig ág. hitv. 23, ev. ref. 84.

További megbízatásunk az lett volna, hogy ezen alapon az alakuló közgyűlést Debreczenbe f. é. július hó első napjaira meghirdessük.

Tekintve azonban az eredményt, a jelentkezett tagoknak a megbeszélte és alapszabályilag is jelzett feladatoknak csak komoly megkezdésére is elégtelen számát, tekintve azt, hogy nem láttuk illendőnek akkor, midőn a Tiszántuli Egyesületnek magának öszvesen 200-on felül vannak tagjai, egy sokkal szélesebb körű és mind két protestáns felekezetet felölelő társulat megalakítását fél annyi tagszámmal kezdeni meg, sem pedig az alakuló közgyűlést az ügynek nyilvánosság előtti tovább odázására vagy a meg nem alakulás tényének konstatálására gyűjteni öszve: helyesebbnek és mind két felekezet méltóságára és az ügy jövődjére nézve előnyösebbnek tartottuk a f. év július elejére tervezett közgyűlést a jövő iskolai év folyamában a husvét előtti hétre, vagy a jövő évi nagy szünidő elejére halasztani.

Mert csak így lehet reménységünk arra, hogy abban az esetben, ha a protestáns tanügyet szívükön viselő tényezők belső érzése ezen Országos Egyesületet csakugyan szükségesnek itéli, részint a még be nem küldött íveknek nagyobb eredményt feltűntető beküldésével, részint az egyes egyházkerületek és iskolafentartó testületeink eddig talán az idő rövidsége miatt sem nyilatkozhatott támogatásával — egy olyan alakuló köz-

gyűlést hívassunk össze, a mely a sikernek erősebb garanciáival kezdje meg az új társulat életét.

A debreczeni tanáregyesület központi bizottsága és elnöksége együtt érzi ezen halasztás miatt a fájdalmat azon lelkes és buzgó tagtársakkal, kik ezen társág eszméjét oly melegen karolták fel és a kik a bármily kisdéd magból való növesztés elve szerint talán jobbnak ítélik vala az Egyesület azonnali megalakítását. De a nagy felelősséget magára venni azért, hogy a két felekezethez ilyen nagyfontosságú kulturális ügyét, habár csupa buzgóságból is elsiessé és épen ezen a protestáns tanügyre nehéz és kényes időkben a nyilvánosság előtt egy még most kétségesnek látszó experimentumot kockáztasson: megvallja elég bátorsággal nem birt és feltétlenül szükségesnek nem tartotta.

Tudatjuk tehát t. Kartárs úrral, hogy az Országos Protestáns Tanáregyesületnek a legközelebbi július hó elejére tervezett alakuló közgyűlését a jövő iskolai évre a főnebb jelzett időre halasztjuk és megbízatásunk kötelezettsége szerint a megalakuláshoz szükségesnek látszó nagyobb eredményt minden lehető módon sürgetni és eszközölni igyekezünk.

Az ügyet továbbra is tapasztalt szeretetébe és munkás figyelmébe ajánlva, maradunk T. Kartárs úrnak tisztelettel

Debreczen, 1893. jun. 12.

Elek Lajos,
jegyző.

Géresi Kálmán,
elnök.

Válasz „Az idők jele“ című cikkre.

A „Debreczeni protestáns lap“ 19-ik számában M. A. nyirbogáti lelkész ur „Az idők jele“ című cikkben az általános termény és ipar szövetkezet“ ügynökeinek nyirbogáti szereplését, ezzel kapcsolatosan az átányi szövetkezetnél elfoglalt elnöki állásomra vonatkozó észrevételét, illetve mint ilyennek, a szövetkezet igazgatóságához írott egyik levelem kivonatát, teszi közzé; felhiva a lap olvasó közönségét szereplésem és levelem elbírálására.

Szükségesnek látom, hogy e cikkre — a mely közvetett uton és csak a napokban jutott kezemhez — legottan válaszoljak, s válaszómban úgy szövetkezeti életünkre — mint különösen elnöki állásomra vonatkozólag elmondjam azt, a mit a mi társulatunk, s általában az ügy lényege megkövetel.

Kérem a t. szerkesztő urakat, hogy cikkemnek — részben önigazoláson, részben a nagy jövővel bíró szövetkezetek megvilágosítása szempontjából, a mennyiben lehet, egész terjedelmében helyt adni méltóztassanak.

Hevesmegyében már több helyen — így Ecséden, Horthon, Bessenyőn stb. megalakult „az általános termény és ipar szövetkezet“ helyi fiókja, mikor annak szervező ügynökei, a múlt év végén, Atányba is eljöttek, s az intézmény érdekében, mozgalmat indítottak. Az ügynökök engem is felkerestek, s miután a szövetkezés célját, előnyeit előttem kiemelték: nálam hagytak egy megerősített és érvényben lévő alapszabályt, áttekintés végett. Mindenek előtt a szövetkezet központi kormányzóinak és kormányzó tanácsosainak névsorát futottam át. Látva, hogy azok, nagy zömben országos nevű egyének, e részben Hevesmegye közéletének számottevő tényezői; látva, hogy a vezérigazgató, az a Fáy László, ki — mi előtt gyermekei neveltetése végett Budapestre tette át lakását — mint erdőelki nagy birtokos, hívem és egyházam főgondnoka volt; látva, hogy a kor-

mányzótanácsban, ott van Pappszász György száraztéli nagybirtokos, egyh. megyénk világi tanácsbírója és hívem: már e két közletről ismert egyén neve, jelleme, teljes biztosítékot nyújtott nekem arra, hogy ez a szövetkezet, nem valamely szélhámos — hanem komoly és tisztos alapokon nyugvó vállalat.

Miután a vezéregyénéket megismertem, tovább mentem és kerestem a célt, melynek megtestesítésére vállalkoztak.

A céllal is hamar megismerkedtem, megbarátkoztam: „A szövetkezet célja — mondja a 2. §. — kölcsönös összetartás és az erők egyesítése által, az egyes tagok jólétét elősegíteni, a takarékosági hajlamot megszilárdítani; a heti 10 kros betétből 50 frtos lökét teremteni; a szövetkezet tagjainak a legmérsékeltőbb kamattalá mellett hitelt nyújtani; a kisebb gazdák terményeinek közvetítő eladását eszközölni; a tagok esetleges árverésre kerülő vagyonát megmenteni; fogyasztási üzletet felállítani stb.“

Vajon van-e e felülről célok között csak egy is, melynek üdvös és szükséges voltáról, épen a néppel naponta érülködő és annak életviszonyait többé kevésbé ismerő lelkész társam, meg ne volna győződve? Nekem legalább úgy tetszett, nekem az volt a meggyőződés, már az alapszabályok átolvasakor, hogy az „általános termény és ipar szövetkezet“, egy oly közhasznú vállalatot létesített, mely közvetlenül az egyesek — közvetve és tágabb értelemben, a nemzet jólétét, vagyono-

sítását célozza eszközli... És mert úgy gondolkoztam, szívesen mentem el, a kiküldött ügynökök által egybehívott értekezletre!

A népes értekezleten, — nem annyira a szervező ügynökök befolyásolása, mint inkább a közvetlen szomszédságunkban már fennállott bessenyői szövetkezet, hozzánk is átszűrődött előnyei és sikerei folytán — ki mondatott, hogy ha 200 részvény-aláíró jelentkezik, az „az általános termény és iparszövetkezet átányi fiókja“ megalakul, s mindenekelőtt, a lakosok háztartási, ruházati, gazdálkodási stb. igényletének megfelelő üzletet állít fel, melynek üzemkörébe — mint bejegyzett kereskedésbe — a törvény által is megengedett szesz folyadékot lezárt üvegekben való kiárulását is felöleli; kapcsolatosan kimondatott az is, hogy folyamatosan mérszárskéket, majd épületfakereskedést és végre egy gőzmalmot rendez be.

Ily előzmények után, az aláírási ívek, a község tanácstermében kitétettek. Miután 3 nap alatt 114 egyén 223 részvényt alájegyzett — kik közül utóbb 4 egyén 7 részvényvel visszalépett, — az alakuló közgyűlést egyik ügynök elnöklete alatt megtartottuk. Ez a közgyűlés engem választott meg elnökének. Én a bizalmat megköszönve, kijelentettem, hogy addig míg tisztí köröm felől tájékozottatva nem leszek, nem fogadom el, a nekem egyhangulag felajánlott állást. E kijelentésemre a szervező ügynök, nyomtatványai közzül, előkereste és kezembe adta, a „Kezelési szabályokat“, a melynek szövege szerint: „Az elnök teendői: a) az igazgatóság üléseit egybehívja, s azokban elnököl; b) a fióktelep kezelő személyzetének eljárását ellenőrzi, jogában állván azok működésének eredményét bármikor számon kérni, a pénztárat, könyveket, okmányokat s az áruaktárt megvizsgálni; c) jogában áll rendkívüli esetben — frtig terjedő halaszthatatlan kiadásokat utalványozni; d) az igazgatóságához és a hatóságokhoz intéző iratokat aláírja; e) tapasztalatairól és nézeteiről a fióktelep igazgatósága előterjesztéseket tesz, melyek más ügyeket megelőzőleg tárgyalhatnak.“ Ime szóról-szóra ez és ennyi az elnök

teendője. Hát mert én a teendők közt nem találtam olyat, mely hivatalos tisztemmel, összeütközésbe jönné, s palástomra árnyat vetne — hangsúlyozásával annak, hogy ha mi nem üzérkedő, — nem közkereseti társasággá szervezkedtünk, hanem az általános, a mindenkire egyenlően kiható jólét eszközésére vállalkoztunk; hangsúlyozásaiul annak, hogy ha mi a befizetendő részvénydíjak után más hasznot nem várunk, mint a mit az áruk értékkülönbségében nyerni fogunk — az elnökséget, a közjó érdekében elfogadtam.

Hogy vállalkozásomra, e b. lapok bírálatra hivatott olvasó közönsége mit mond, nem tudom; de azt tudom, mert ítéletképességem beszéli, hogy én felfogásom szerint köteleltséget teljesítettem, mikor a hivatalos állásomat nem feszélyező, elnöki tisztelet, az *alapszabályokban megállapított nyereség százalék visszautasításával* elfogadtam; azt tudom, hogy mi egy oly nagy cél megtestesítésébe fogtunk, mely minden jóra való és arra képes lakostársunk érdeklődését, közvetítését igénybe veszi: épen azért nem tehettem azt, hogy akár közönyből, akár hivatalos állásom helytelen értelmezéséből, ki vonjam magam, a mi különben, önös, de ez alkalommal nagy lángolásra gyúlt köznépmünk társulásából, holott az engem nem hív el egyébre, mint hogy *érdekeinek öre, s sok vízajtást hozó tanácskozásainak vezetője, központositója legyek.*

De talán nem is annyira elnökösködésemben — hiszen sok lelkésztársam áll anyagi pénzintézeti vállalatok élén — mint inkább az igazgatósághoz írott és a cél érdekében *tudtomon kívül* sokszorosított levelemben, látja, M. A. lelkésztársam, az „idők jelét“? . . .

Hát abban a levélben nem mint lelkész hanem mint szövetkezet elnöke, mint részvényes, közlöttem az igazgatósággal, hogy a már eddig is megérkezett, a kezelő bizottság által megértékelt, forgalomba hozott cikkek áraiban, minő előnyös elhajlás van a régi helyi árártól. Rám utattam, a történetesen házamhoz hozott egyes cikkekben, a nagy eltérésre, s mintegy hálás köszönetet tolmácsoltam, már a kezdet kezdetén az igazgatóságnak, velünk jól tett, a mi anyagi gyarapodásunkat is biztosító vállalkozásáért.

És ma már mennyivel többet tudnék írni! Ma már mennyire megtudnám nyújtani, amaz anyagok, áruk sorozatát, melyek nekünk a régi ár 10—50 %-át hagyják zsebünkben! Ma már azt is megírhatnám, hogy lelkésztársaim, barátaim, kik egyszer másszor meglátogattak és részben Miskolczon, részben Egerben szereztek be szükségleteiket, megismerkedve a mi szövetkezeti üzletünk áraival, odanyilatkoztak, hogy ez után, nagyobb bevásárlásaik alkalmával hozzánk jönnek, s a megyei székhelyek rovására, Átányon szerzik be, az itt is megkapható cikkeket.

És mert ennek az előnynek, mi vagyunk első sorban javadalmasai, élvezői, nem találja-e M. A. tisztárs ur nagyon természetesnek, hogy ez bennünket az alkotásunk feletti örömről hangolt: hogy ennek az örömről, levelünkben is kifejezést adtunk?!

Igen! de abban a levélben az is ott volt: „türelmetlenül várjuk a korcsmát, melynek megnyerése esetén, aggodalom nélkül mehetünk a jövőnek, amennyiben a korcsma jövedelme nem csak összes kiadásainkat fedezné, hanem több száz forint tiszta hasznot is adna.“

Ime „az idők jele“!! . . .

Hogy megértsük egymást, hogy eljárásom, levelem szövege tárgyilagos elbírálás alanya lehessen, el kell mondanom a következőket:

Mikor már az áruk részben megrendelve lettek,

részben meg is érkeztek, akkor tudtuk meg a pénzügyigazgatóságtól, hogy a szövetkezet, mint már be is jegyzett kereskedő cég, megállapodásától, tervétől eltérőleg, csak oly *lezárolt szeszes italokat* árulhat ki, melynek literje, üveg nélkül legalább 1 frt — illetve 60 kr. Mert a mi köznépmünk, a törvény intézkedésének e kedvezményével mit sem nyert; mert ez a törvény szándékunkat, megállapodásunkat keresztül huzta: szövetkezésünket úgy szólva szétrobbantotta! A kik még részletdíjait be nem fizették, a fizetés teljesítését megtagadták; a kik befizették, elhasználtatott. Sürgősen kellett tenni valamit! Írtam az igazgatóságnak, hogy keressen valamely közvetítő megoldást. Azt ajánlotta, hogy folyamodjunk — ha helyiségünk van — korcsmáltatási jogért. Ennek ellene voltam, bele menni nem akartam; de mert a részvényesek túlnyomó többsége, a korcsmajog kérése mellett tömörült, és a helyi igazgatóság fel is kérte, a központi igazgatóságot, hogy a korcsma kieszközlése végett tegye meg a szükséges lépéseket: ideje volt, hogy a szövetkezettel szemben és elveim mellett állást foglaljak. Soká tünődtem azon, mit tegyek most? Ha a szövetkezet egyébb ágainak vezetésétől is visszalépek, elejtem a nép jólétét célzó intézményt, s egyeseket — a kik talán épen az én példámon tömörültek a cél megtestesítésére — anyagi veszteségbe hajtok. Azért én, tudva azt, hogy most a helyzet ura vagyok, mást határoztam, azt jelesül, hogy *a célba vett korcsmáltatásból anyagi előnyöket csiharok ki; felhasználok a rosztal, a jó építésére; előkészítem a mi társulásunk példaadásán, az általános erkölcsi fejlődést, emelkedést.*

Eme megállapodásom után, közgyűlést hívtam egybe, melyben kijelentettem, hogy *csak az esetre maradok meg a szövetkezet élén*, ha a részvényesek jelen közgyűlése kimondja: ha netalán a szövetkezet megkapja a korcsmáltatási jogot és annak remélhető haszna, nem csak saját terhére, hanem még az üzletét is fedezné, mind ama bolti cikkek árát, melyek a népnek minden napos szükségletét képezik, a jövedelem arányában, szintén a beszerzési árákig leszállítjuk; folyamatosan mondja ki, hogy az elzúllásnak, az elszegényedésnek — illetve a nép erkölcsi és fizikai esésének eszközlő okait, a szabadon üzött uzsoráskodás melegágyait: a csere — és hitel üzletkötést betiltja; kapcsolatosan mondja ki, hogy ünnep- és vasárnapokon d. e. 9 óráig csak kimérni szabad; mondja ki, hogy ha a szövetkezet alkalmazottja, akár a reggeli harangozástól, a délesti isteni tisztelet végeztéig akár estvel 10 órán tul, vendéget fogadna el, esetről-esetre 5 frtig büntethető.

Mitán a közgyűlés eme maradásomhoz kötött indítványaimat elfogadta: *elismerte azok jogosságát; elismerte, hogy neki, mint erkölcsi testületnek, ama viszszaélések ellen, melyekre rámutattam, küzdeni kell és így észrevétel nélkül odatereltem, hogy egyesüljön a közös erkölcsi érdekek tisztázására, megszilárdítására.*

És én eljárásomban megvoltam nyugodva, mert úgy éreztem, arról vagyok ma is meggyőződve, hogy szövetkezetünk útján, helyi társadalmunk életére, jövőjére alakítólag hatottam; *a közerkölcsiségnek hasznosabb szolgálatot tettem, mintha elnöki tisztemről lemondok, s marad minden — nálam nélkül — a régi nyomon, a régi kerékvágásban.*

E közgyűlési határozat után írtam és sokszorosított leveletemet, az igazgatósághoz; e közgyűlési határozatra vonatkoznak ama szavaim: „türelmetlenül várjuk a korcsma ügy eldöntését.“ Türelmetlenül várták a részvényesek, hogy a remélhető előnyöket, mielőbb megis-

merjék, élvezzék; türelmetlenül vártam én, hogy meg-
lássam, vajon az én gyülekezetem akaraterejét nem
csalja-e kelepczébe a haszonlesés, az élvvágy ördöge?

(Vége köv.)

Fekete József,
átányi ev. ref. lelkész.

NEKROLOG.

BERKY ISTVÁN
1810—1893.

Mint már jelezve volt e b. lap olvasóközönsége
előtt: a szatmári egyház f. hó 26-án kísérte sirjába az
öt 51 éven keresztül híven, buzgóan szolgált klasszikus
műveltségű lelkészét, nt. Berky Istvánt.

Temetése mint folyt le? arról én nem írhatok sem-
mit, mert nekem azon — bármennyire óhajtottam is —
részt venni fizikai lehetetlenség volt s már csak annyiban
is jól esik nekem a boldogultról e néhány sorban
megemlékezni, hogy ezzel, mint az ő egyik nagy tisztelője
— ki 4 évig szerencsés voltam segédje lehetni —
felgyujtsam a kegyelet, az elismerés fáklyáját, s adóz-
zam emlékének. Rév-Komáromban, 1810. január 10-én
született. Felsőbb tudományok hallgatása végett Debreczenbe
ment, hol elvégezve a széniorságot, mint nagyra törő ifju,
Berlinbe ment egyetemre. Innen hazajövén, Békésen lett előbb
káplán, majd a nagy Buday Ezsaiás püspök segédje. 1842-ik évben,
midőn a szatmári egyház egyik papi állomására meghívta,
ugyanakkor a mátészalkai egyház is szerette volna megnyerni
lelkészévé, de ő hajlamának inkább megfelelőnek tartotta a
nagyobb intelligenciával bíró szatmári egyházat, mint ama
másikat, habár állomásán az akkori 300 frt fizetését
egy nyug. agg lelkészszel is meg kellett osztania.

Családot 1846-ik évben alkotott, elvevén az akkor igen
tekintélyes professor Cseresznyés Sámuel leányát, Herminát.
E boldog házasság nagyon rövid ideig tartott. Az 1848-ik év
egyik délutánján temetésre ment a férj, baj nélkül hagyva
otthon nejét s a temetésről azzal hívták haza, hogy felesége
haldoklik s még aznap meg is halt. Pár évre ezután elhalt neje
nővérét, Cseresznyés Johannát vette nőül, s 41 évig élt együtt
a nagy műveltségű feleséggel ritka szép egyetértésben. Házassági
boldogságuk nem volt ugyan zavartalan nekik sem; 3 leányuk
közül egyet 2 éves korában ragadott ki szerető karjaik közül
a halál, s ez mindig fájt apai szívének. bárha Isten akaratában
megnyugodni igyekezett is.

Mint lelkész, kivált fiatal éveiben, köztisztelt s szeretet
tárgya volt. Mélyen járó egyházi beszédei a felszínen járó s
gondolkozó közönség előtt nem voltak ugyan népszerűek, de az
ahhoz értő azok mindenikében feltalálhatta a széles ismeretkörű,
bibliai nyelvezetű, komoly tudós egyházi szónokot. Gyengülő
éveiben azonban már nem a templomi kathedra volt az a hely, hol
ő jól érezte magát, hanem az iskolák, az alsóbb s felsőbb
tanintézetek. Itt állotta ő meg igazán helyét. Itt tudta, érezte,
hogy nincs, a ki tulszárnyalja. Az elemi iskolákban a tantervet
osztályról-osztályra a legkisebb részletekig ismerte. A
gymnásiumban minden tantárggyal ismerős, akár modern, akár
klasszikus nyelv; akár mathesis, akár történelem. Mindenikben
otthonos s járatos.

Folytonosan olvasgatva, tanulgatva a tudományok haladásával
igyekezett lépést tartani. Az ujabbkori modernesek azonban
theologiai állásában megingatni nem tudták. Mindaddig — mondá —
míg magát helv. hit-

vallásának nevezi, azon confessionának rendíthetetlen híve
lesz. Nem nagy elismeréssel viseltetett azok iránt, kik
egyházunknak hitigazságait rombolgatni próbálgatták. A
positív irányu theologus nem tudta becsülni azokat, kiket
csak hivatalos állásuk — a kenyér — kapcsolt egyházunkhoz,
kik névleg ide, gondolkozásukat illetőleg máshova tartoznak.

Mint ember a társaságot, zajos életet nem kereste. Egyszerű,
de mindig állásához illő komoly, tiszteletré gerjesztő
megjelenésű volt. Külső viseletben, mint társalgásában papi
állásának becsületet szerző. Kár, hogy feltűnést kerülő
természete miatt irodalmunkat műveivel nem gazdagította.
Néhány nevezetesebb alkalmi beszédén kívül műve világot
nem látott. Pedig lehetett volna a kiváló képzettségű
férfiunak számos munkájával másokat is templomon és
iskolán kívül tanítani.

Hogy a szatmári egyházmegyének több évtizeden keresztül
tanácsbírája volt, azzal az egyházmegye csak magát tisztelte meg.

Az, ki nem lármázva, zajt nem ütve, csendes munkálkodott
51 éven át egy fényes egyház érdekében: megérdemli, hogy
hálával adózzunk nevének s mondjuk „Az igazak fénylenek,
mint a nap az ő atyjok országában.”

Felső-Bánya, 1893. május 30.

Nagy Lajos,
evang. ref. lelkész.

IRODALOM.

Könyvismertetés.

„Az egységes középiskola és nemzeti kulturánk.”
Irta dr. Kemény Xavér Ferencz. Budapest. Hornyánszky
Viktor. 1—120 l.

(Folyt. és vége.)

VII.

Végső kérdése szerzőnknek: *Miképen alkossuk meg középiskolai reformunkat?* E pontnál szerzőnk némely előzetes kérdések megoldását tartván mulaszthatatlan szükségnek: ezek közt legfontosabb a *tanárképzés reformja*. Melyik fontosabb az iskolára: jó rendszer vagy jó tanár? Rosz tanár a legjobb rendszer mellett sem mutat fel kellő eredményt; jó tanár a rossz rendszer mellett is érhet el szép sikert. Tehát jó tanár! Ezért nincs égetőbb tanügyi kérdésünk, mint az: miképp segítünk a tanárképzés ügyén? A tanárképzés reformjának az általános oktatásügyi reformmal egyidejűleg kell életbe lépnie. De szerzőnk attól tart, hogy központi kormányunknak a tanárképzés ügye kevés főfáját okoz, ellenben az egységesítés nem sokára a valóság terére lép. De ha ez nem így lesz is, arra kell törnünk, hogy az egységesítésnél sokkal fontosabb tanárképzés reformját ifjuságunk szellemi képzettségének emelése érdekében minél előbb foganatosítsuk.

Második előzetesen tisztázandó kérdés: Megelégszünk-e egy részleges, csak a gymnásiumi és reáliskolai oktatásra kiterjedő reformmal, vagy általános gyökeres reformot tartunk szükségesnek? Szerzőnket beható gondolkodása arra a meggyőződésre juttatta, hogy viszonyaink között üdvös, célravezető reformot csak a polgári és szakiskolákat is felölelve lehet gondolnunk. Legyen a jövő középiskolája egységes vagy nem; csak tudományos pályára előkészítő tanintézet lehet; ezért tőle minden oly elem távoztartandó, a mely nem akar egyetemre,

vagy polytechnikumra menni; — persze ennek előre való meghatározása a fő nehézség — tehát a polgári iskola ügye okvetetlenül *junctim* oldandó meg. Innen a közoktatási kormány csak ha egy általános és gyökeres reformot kidolgozott és azt az országgyűléssel elfogadtatta, lehet látnia oly részleges reformokhoz, a melyek fokozatosan vezessenek át az új rendszerhez. Szerzőnk egyenesen rosszalándónak tartaná azt az eljárást, a mely például az egységes középiskola érdekében változásokat inaugurálna; de azt, hogy minő feladatot tűzünk ki a tervezett iskola elé, meg nem állapította.

Minden reform, melynek szükségessége nem az érdekelték közmeggyőződésére támaszkodik, hanem bár a legjelesebb miniszter akarátára, halva született. Minden oly töredékes tanügyi intézkedés, a mely egy általános elvi alapokon nyugvó nevelési rendszerrel szervi összeköttetésben nem áll, melyre vágó hatással nem bírván, a szakemberek ellenmondása nélkül bármikor könnyen félretelhető. Az ily reformot létesítő miniszter nem tudhatja, hogy utódja holnap nem hódol-e egészen más elveknek s nem dönti-e halomra, a mit előde egy-két évvel előbb létesített? Az ily töredékes reformok, mint a mindig megújuló földrengés, végtelen kárára vannak a nevelésnek tanárnál és növendéknél egyiránt.

Mielőtt dr. Kemény közoktatásunk irányelveit megállapítaná, azon indító okokat jelzi, a melyek a reformok szükségét igazolják s a mozgalmat tényleg megindították. Ilyenekül találja:

1. Eddigi középoktatásunk elégtelenségét, a nyugati, különösen a francia és német középiskolákban elértékhez viszonyítva.

2. Azon tény, hogy ifjúságunkban a tudomány szerzetét fölébreszteni, a szellemi munkát meghonosítani csekély mértékben sikerült; innen társadalmunk műveltségének felületessége, lapossága.

3. Az Olasz-, de különösen Német- és Franciaországban megindult reform-mozgalom.

Szerzőnk azt hiszi, hogy e harmadik ok nálunk nagyobb hatású, mint a két első együtt véve, holott ezek saját szellemi állapotunkra vezethetők vissza. Bizonyítja ezt az a tény, hogy nálunk az iskolai reformok követelése csak a német császár 1890. deczemberi híres beszéde után lett hangosabbá és általánosabbá. A német paedagogok ugyan aligha fogják a koronás Schulmeister követeléseinek kegyelemre megadni, de nem szenved kétséget, hogy az ifjúság nevelésénél ott is nemzeti szempontok lépnek mindenütt előtérbe. Ha már a nagy német és francia nemzetek a nemzeti nevelést annyira előtérbe helyezik: nekünk kisebbnek, kik azok szellemi hatása alatt állunk, ha nemzeti egységünket fentartani akarjuk, irányító elvünk az legyen, hogy nevelésünk nemzeti jellegére az eddiginél nagyobb súlyt fektessünk.

Harmadik szempontul szerzőnk azon követelést állítja fel, hogy a reform által társadalmunk műveltségét a vezérlő elemek képességének fokozásával emeljük és mélyítsük. Ezen saját kulturviszonyainkból eredő szempontokat elvi fontosságra emelve, lenne megalkotandó középiskolai reformunk, ezek adnák meg a reform lényeges jellemvonásait. De a lényeges jellemvonásokat meg kell különböztetnünk a mellékesektől. A lényegesektől tágitani nem szabad; a mellékesekre nézve alkudhatunk. Így nem elvi álláspontról ítélendő meg az, hogy a reform az egységes középiskolában nyerjen-e alakot, vagy alapszámban megmaradjunk a mai gymnásium és reáliskola mellett? Az sem elvi kérdés: megtartjuk-e vagy teljesen feladjuk középiskoláinkban a görög nyelvet?

mellékes az is, hogy a középiskolai tanfolyam nyolcz vagy kilencz éves legyen-e? Nem elvi kérdések, mert inkább a gyakorlati kivétel lehetőségein fordulnak meg; de viszont a kivételnél ezek is nagyfontosságúakká lehetnek. Ha a görög nyelvet egészen az egyetemre toljuk fel: talán megterhelhetés nélkül alkothatunk egységes középiskolát és csakis a VII-diktől kezdve állhatna elő csekély furcatio, vagy compensatio. De ha a latin mellett a görög nyelv ismeretét is a *klassz. műveltség föltételül* tekintjük: teljes joggal megkövetelhetjük, hogy nemcsak a nyelvészek, történészek és bölcsészek, hanem a jogtanárok is behatóbban ismerkedjenek meg a görög-gel. Ha másrésről a reáltárgyaknak is biztosítani akarjuk a megillető helyet: akkor ha erőszakosak és könnyelműek lenni nem akarunk: nem szabad; s ha méltányosak akarunk lenni: nem lehet az egységes középiskolát megalkotnunk. De akár megmarad a gymnásium és reáliskola, akár az egységes középiskolát fogadjuk el: a polgári iskola újra szervezése és fejlesztése egyik előfeltétele lesz a reform sikeres megoldásának.

Szerzőnk a következőkben a polgári iskola intézményére térvén át, fejtegetéseit mellőzhetem; inkább arra térek át; miként gondolja a középiskolai reformot megoldhatónak? Két hatalmas, egymástól különböző, de dr. Kemény szerint belső ellenmondásban nem levő állásponton vannak azok, a kik a jövő nemzedék szellemi arculatát a maguk eszménye szerint kívánják formálni. Az egyik sereg az emberi művelődés eddig legszebb, mert legharmonikusabb korszakára mutat. *Athen* bűvös nevére mindaz, a mi tettekben az ókorban nagy és fenséges végbe ment; mind az, a mit e kor szépet és igazat felfödözött: emlékekben újra ébred s leikök elmerül e bűvös név ragyogó fényében. A másik sereg a jövőbe tekint. A bámulatosan fejlődő természet-tudományokban egy új napot lát fölkelni; ez az emberi tudás mezejét megtermékenyítve, az ember hatalmat a természet fölött eddig nem sejtett arányban kiterjeszteni s ezzel az emberiségnek a szabadság, a boldogság új korszakát igéri megnyitni. Közel száz éve foly a harc s az igazság nincs eldöntve. Van-e azért jogunk a hívőt hitének, legbensőbb meggyőződésének elhagyására kényszeríteni? *Ily jogot megtagadunk a leghatalmasabbnak, az államnak is, kiált fel szerzőnk.*

Az ókor bámulói nem zárkozhatnak el a természettudományok világra szóló hivatása elől; nem utasíthatják vissza a gyakorlati élet követeléseit s a klassz. tudományok mellett elismerik a reálismeretek jogosultságát. Másrésről a jövő apostolai mind sürűbben térnek be a régiekhez és sejtik, hogy a klasszicizmus fenséges eszméi, jellemei termékenyítően, tetteire buzdítóan hatnak nemcsak az ifju kedélyére, hanem a férfi lelkére is. A száz éves harc már közelítette egymáshoz a két vallás híveit, de annyira még nem értik egymást, hogy egy pásztor vezetése alatt közös akolba lehetne őket terelni. A fejlődés természetes úton halad: ne kényszerítsük házasságra az oly feleket, a kik még nem szeretik annyira egymást, hogy végleg egyesüljenek. Harcz és házi perpatvar lehetne következménye. *A szabadság, az igazság legyen a vezérelv, midőn magunk és mások szellemi művelődéséről és lelki életéről van szó.*

Általános meggyőződés, hogy középiskoláinkon eddig sem a klassz. nyelvekben és az ókori műveltség ismeretében, sem a reálismeretekben kielégítő eredményt elérni nem tudtunk. E bajon az egységesítés nem segíthet; félő, hogy vagy az eddigi túlterhelést fokozzunk, vagy követeléseinket annyira le kell szállítanunk, hogy középiskolai oktatásunkra a laposság bélyegét sűtjük.

Ezért multhatatlan szükségnek látszik, hogy két fajú középiskolánk legyen. Egyik a görög és latin nyelvvel a theologiai, philologiai, történelmi és philosophiai tanulmányokra készítsen elő; a másik a physika és matematika segítségével és a modern nyelvek ismeretével a reálistudományoknak vesse meg alapját. Így ha a gymnásiumtól nem követeljük, hogy minden pályára előkészítsen: a latin és görög nyelvek ismerete fokozható lesz: a reáliskolában pedig a latin kötelező fölvétele megadja azt a nevelést, a mely historiai alapon legalkalmasabbnak látszik a tudományos pályára készülő nevelésére. A görög gymnásiumban a modern műveltség elemei mellett tulsúlyban lenne a klassz. tanulmány; a latin gymnásiumon nagyobb szerepet nyerne a modern reál-tudomány, de a műveltség itt is a klasszikai ókorban gyökerező historiai alapon nyugodnék.

Mivel középiskolai tanításunk eredményének fokozása, tehát közoktatásunk reformjának sikere az egységes középiskolától nem várható: helyes megoldása ez idő szerint csak a gymnásium és reáliskola tovább fejlesztése lehet. Szerzőnk előtt tisztán áll, hogy három éve nagy hibát követünk el, midőn a görögöt fakultatív s így e tárgyat s vele a francia nyelvet is a gymnásium lógóságává tettük. Ha már a görögöt az egységes középiskolába átviszszük, a német nyelvet minden intézetben kötelezővé teszszük: a francziát mindenkire kötelezővé tenni lehetetlenség. Pedig ha a modern nemzetek valamelyike a görög szellem örökösül tekinthető: a francia az. Epen ezért tartja végzetesnek azt az intézkedést, a mely régi görögnek és a modern francziának szellemi befolyását ránk problematikus értékű fakultatív rendszabályok által annyira korlátozza.

Ez előzmények után szerzőnk az alakítandó gymnásiumra és külön a reáliskolára adja meg tervezetét. Kedvem, talán a kép teljességeért szükséges is volna ez érdekes és tetszetős tervezet nyomról-nyomra kísérem, ha nagyon elnyújtott ismertetésem nem gátolna. Szerzőnk azt hiszi, hogy tervezetében a humán és reálirány közt igazságot szolgáltatva, 15—20 évig várhatunk. Megvárhatnók, hogy ez időn belől mely úton fejlődik szellemünk iránya és a dolog megéri arra, hogy az egységesítést humán vagy reál-alapon létesítsük-e? Míg a gymnásium és reáliskola között a kvalifikáció osztogatása tekintetében a teljes paritást helyre nem állítjuk: nem mondhatjuk jogosan, hogy a reáliskola nem felelt meg jogos várakozásunknak. Szerzőnk különben úgy a gymnásium, mint a reáliskola határát nyolcz évre szabja és úgy itt, mint amott bizonyos megszorításokat és viszont bővítéseket vesz fel a tananyagban.

Szerzőnk érezvén, hogy subjectiv tervezete ellen kifogás tehető: sorra veszi a lehető ellenvetéseket. Mert könnyen anachronismust vethetnének szemére, hogy a reáliskolát humán irányban akarja fejleszteni, holott Németországban a reálgymnásium megszüntetésére készülnek. Megjegyzi erre, hogy még eddig egyet sem szüntettek meg; sőt a berlini értekezlet jegyzőkönyvéből úgy látja, hogy ezen intézmény ellen egyetlen oly érvelés sem hoztak fel, mely annak megszüntetését indokoltak, szükségesnek bizonyítaná. Pusztá frázisnak, nem érvenek tekintí azt a kifogást, hogy a reálgymnásium korcsintézmény, mely félműveltséget nyújtván, az élet számára csak fél embert ad. Szerzőnk szerint, hogy valaki *egész ember* legyen, arra nem szükséges semhogy kizáróan klasszikai, semhogy reálirányu nevelésben részesüljön, sőt az ókori műveltség és reálirány szépen megférnek egymással. Ellenben kétségbe vonja, hogy a görög nyelvnek van az a kizáró ereje és szabadalma, hogy

egész embert neveljen. Az ókori műveltséget, a görög és római népszellemet ma a görög és latin nyelv nélkül is megérthetjük. A klassz. nyelvek tanulását didaktikailag lehet megokolni, de az ethikai és az utilitarius szempontok se szoruljanak háttérbe. Teljesen meg lehetünk elégedve, ha intelligenciánk tulnyomó része oly műveltséget nyer, a minőt a szerzőnk tervezte latin-gymnásium lesz képes megadni. És itt nem a rendszer, hanem a tanárok határozzák meg az iskolát átható szellemet. Ha a tanárok a multat ismerő és tisztelő s hozzá a modern tudományok magaslatán álló, a jövőt előkészítő férfiak lesznek: a reáliskola örökébe lépő új iskolából kikerülő ifjakat átható szellem méltán nevezhető klasszikusnak és a modern értelemben vett klassz. nevelésü ifjaktól épen úgy lehetnek *egész emberek*, mint a mai gymnásium neveltjeiből.

A görög nélküli gymnásiumnak más czélja és feladata volna, mint a német reálgymnásiumnak. *Schauenburg* szerint — legilletékesebb védője ez iskolának — a német reálgymnásium: *a műveltséget kereső magasabb polgári osztály iskolája*. *Jaeger* — ellensége annak — *a polgári életpályákra előkészítő iskolává* akarja tenni. Szerzőnk a görög nélküli gymnásiummal azt akarja, hogy az a tudományos pályákra készítvén elő, a mérnök, építész, vegyész teljesen egyenrangú műveltséggel birjon az orvossal, jogászzsal, államhivatalnokkal stb. A polgári életpályákra a polgári és vele kapcsolatos szakiskolák készítsenek elő. *A mely iskola nem tudományos pályára készít elő, hanem mesterség üzésére hasznos ismereteket terjeszt: csak szakiskola lehet.* Ezért szerzőnk szerint a latin nélküli reáliskolának, mely csak általánosan reálistudományok birtokába juttat, nálunk létjoga nincs.

Szerzőnk tervezetének hitvallását ezekben összegezi: A conservativ philologok, vagy radikális újítók merev álláspontja könnyebb, talán imponálóbb, mint azoké, kik e merev álláspontokat harmonikus egységbe akarják hozni. A magyar nemzet csak nagy áldozatok árán tarthat fenn államot: viszonyai között tehát *a nevelésben a historiai és reálirányt egyensúlyban kell tartani*. A kérdés most már csak az, hogy a két irány az egyenben is egyensúlyba jöhet-e? és harmoniába olvadva alkothat-e oly erkölcsi jellemet, mely a modern élet követelése mellett a magasabb emberi ideálok szem előtt tartását lehetővé teszi? A ki komoly meggondolás után arra a meggyőződésre jutott, hogy *ez igenis lehetséges*: annak álláspontja épen oly szilárd és tiszteletet parancsoló, mint ama merev álláspontok híveié.

Szerzőnk ezzel végzi: Midőn nemzetünk valahányszor fejlődése történetében váluutra jutott, — mert mindig *az észszerű szabadság és haladás lelkes hívének bizonyította magát* — ki is vívta a nagy nemzetek becsülését és rokonszenvét. Most midőn közoktatásunkat reformálni, midőn azon nemzeti követelést akarjuk érvényesíteni, hogy *magyar jellegű, önálló, egyetemes kulturánk legyen*, ismét váluuton vagyunk. De önálló nemzeti kulturára való hivatottságunkat nem drecrétalnunk, hanem be kell bizonyítanunk azt is, hogy annak nagy szellemi munkájára valóban képesek is vagyunk. Hogy pedig erre képesekké lehessünk: oly iskolákra van szükségünk, a melyek a szellemi tevékenységet két, t. i. a historiai humán és a modern reálirányban fejlesztve, műveltségünket a nyugati nagy nemzetekével egy színvonalra emeljék. És mivel az egységes középiskola ily két irányu intensivebb műveltség alapjait meg nem adhatja: a két művelődési iránynak megfelelő két középiskolát kell fenntartanunk.

Ezzel végére jutottam kivonatolásomnak inkább, mint ösmertetésemnek. Első czéлом valóban a mű rövid ismertetése volt, de később tartalma, hangja és iránya annyira lekötött, hogy jegyzetéseim közben — talán az írói jog rovására is — kelletténél jobban belemerültem. Álláspontomra vonatkozólag jelzem: hogy a ki oly számos év óta kötelességszerű figyelemmel kísérem középiskolai tanügyünknek minden igaz törekvésünk és fáradozásunk daczára szerény kívánalmainktól is oly messze eső voltát; a ki tehát örömet ragadnék meg minden módot, a mely áldott sikert ígér: elvileg az egységes középiskolának ellensége nem vagyok. Legalább előttem még kéklő távolában áll a kérdés, elmosódott körvonalait ez idő szerint tisztán még ki nem vehetem. Az e tárggyal foglalkozó irodalmat sem hagytam figyelmen kívül; egyszer-másszor gondolkoztam is róla: de az egységes középiskola képe még nem domborodott ki határozottan lelkem előtt. Szerzőnkkel ezért nem mindenben értek egyet. Föltevéseit nem fogadnám ei föltétlenül; következtetéseit nem írnam alá egészen: de így is lekötött szerzőnkben a felkarolt eszményeért önzetlenül hevülő lélek; az a forró haza- és fajszeretet; a nemzeti művelődésért az a lángoló hæv; az a tiszta idealizmus: az erős meggyőződés szilárdsága, elveinek merész hirdetése; előadásának bátor, olykor erősen is gunyos, máskor nemes és lelkes hangja. Ezért nemcsak magam foglalkoztam egész kedvvel e derék munkával, hanem szíves jóakarattal ajánlom a szakemberek és a kérdés iránt érdeklődő t. olvasók figyelmébe.

Futó Mihály.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A magyarországi kath. püspöki karnak a pápához intézett felirata foglalkoztatta többek között a napi sajtót e hét folyamán, a mely felirat, mint a decemberi püspöki konferenciák eredménye, 1893. márcz. 3-áról kelt, nyilvánosságra azonban csak most hozott a M. Á. által azzal a fenyegetéssel, hogy a kath. püspöki kar egyáltalán nem hajlandó a magyar állam és egyház között való megegyezés útját egyengetni s így az is alaptalan feltevés, mintha a herczegprimás mostani római útja valami modus vivendi megtalálására való törekvéssel volna kapcsolatba hozható. A felirat a leg-tökéletesebb nyilatkozása a merev ultramontán és klérális álláspontnak, a mely a nyilt elszakadást jelzi az állami köteléktől, a hazai és nemzeti érdekek közösségétől, sőt egyenes hadüzenet nemcsak az állam, hanem a nemzeti józan és becsületes közfelfogás s korunknak minden tiszteletre méltó vezéreszméje és haladási törekvése ellen. Másrészt pedig bántó megalázkodás, a nemzeti önérzet arczulpapását képező szolgálai és hazafiatlan meghunyászkodás nyilatkozik ez iratban egy idegen hatalom, a pápaság iránt! A magyar állam kenyerén meghízott, a magyar államnak hadat izenő s testületileg „tiszteletteljes“ lábcsökra siető magas magyar klérus!! Aligha nem „utálatosabb“ látvány, mint az irat szerint, a polg. házasság. Arról nem is szólunk, hogy telve van ez a szenny-irat a protestánsok ellen való ádáz gyűlölettel, a kiket következetesen eretnekeknek, heretikus szektáknak nevez. Valóban megdöbbentő a képmutatásnak az a tökéletes rendszere, a lelkiismeretlenségnek, ámitásnak és álszentesködő vakmerőségnek az a képzelet meghaladó mértéke, a melyet azon a részen ezuttal

is elárulnak! Harcolnak ők minden ellen; mert nekik csak egy reformra van szükségök, a mint itt is kifejtik, t. i. az 1868: 53. t.-cz. 8. §-ának eltörlésére, „a szülők természeti joga“ érdekében! Szerencsére, jól ismerjük már azt a papi jogvédelmet, a minek a neve nem egyéb, mint *privilegium a lélekhalászatra*.

— **Főgymnásium M.-Turon.** Egyh. ker. gyűlési tudósításunkat kiegészítjük a m.-turi gymnásium ügyére vonatkozólag a következőkkel: A mezőturi ev. ref. hat osztályu gymnásiumnak nyolcz osztályuvá leendő kiegészítése s ehhez képest a hetedik gymn. osztálynak 1893. évi szept. 1-én leendő megnyitása az egyházkerület által engedélyeztetett; a nyilvánossági jognak megszerzése végett az egyházkerület a szükséges lépések megtételét elhatározta, valamint engedélyezte azt is, hogy a mezőturi ev. ref. egyház a magas közoktatásügyi kormánytól már megígért évi 3000 forint államsegélyre vonatkozólag a szerződést megkötve, megerősítés végett az egyházkerület útján a főt. konvent elé terjeszthesse. Öröndetes dolgok ezek, melyeket örömmel mutathatunk fel haladásunk, erősbödésünk jeleiül.

— **Lelkészi értekezet.** A szatmári egyházmegye szamos-melléki lelkészei f. hó 1-én igen érdekes tárgyakban gazdag értekezetet tartottak a kies fekvésű óvári furdóban. Örömmel vesszük közegyházi életünk ez új megnyilatkozását tudomásul, s az értekezletről hozzánk küldött referátát közelebbi számunkban közölni fogjuk.

— **A munkácsi egyház Sütő Kálmán b.-somi lelkészt s egyházm. tanácsbirót választotta meg egyhangulag lelkészül.** Nagy örömmre van, hogy e kiváló fontosságú helyen üdvözölhetjük őt, a munka emberét, hol tágasabb tér nyílik előtte munkaképességének nagy mérvü érvényesítésére. Kívánjuk, hogy boldogult hivatali elődje reá maradt ekéjének szarvaira vetvén kezeit, nézzon nem azokra, a melyek utána, de a melyek előtte vannak. Isten áldása legyen az egyetértő gyülekezeten, annak lelkészén, s mindnyájoknak munkálkodásán! — *Kunágotán* az ev. ref. lelkészválasztás junius 11-én történt. Beadatott 114 szavazat, melyből 96 szavazatot nyert ifj. Szabó János időközi lelkész — a békésbányai ref. egyházmegye derék esperesének jeles fia — és így nevezett lön megválasztva a kunágotai ev. ref. lelkészi állomásra. Az eredményt lelkesült éljenzésekkel vették tudomásul a hívek s 12-én több tagból álló társaság utazott a szülői háznál — Körös-Tarcsán — levő ifju lelkész üdvözlésére, felkérvén őt, hogy velök még az nap menjen Kunágotára, hol leendő hívei, sőt Kunágotá lakossága felekezeti s nemzetiségi különbség nélkül várván-várja megérkeztét. Számosan mentek — mintegy 30 kocsin — a medgyes-bodzásai vasuti állomáshoz fogadni az érkező lelkipásztort s Kunágotán diadalkapu készült tiszteletére. Kölcsönös szíves üdvözetekben nem volt hiány s estve 150 terítékü társasvacsora zárta be az örömlapöt, mely bizonyára örökre emlékezetes marad a kunágotaiak lelkében. Istennek áldása legyen a megválasztotton s a választókon, lelkipásztoron és híveken s legyen állandó ama szeretet s öröm, melynek oly fényes megnyilatkozása vala látható! — A *berek-böszörményi* ev. ref. egyházközség f. hó 11-én *Budai János* békési segédlelkészt választotta meg nagy szótöbbséggel lelkészévé. Nagy örömmel gratulálunk ezen választáshoz, mely ifju lelkészi generációnknak egyik legtevékenyebb tagját juttatta önállóságra. Vezérelje őt a jó Isten, gyülekezete javára, áldó kegyelmével!

— **Figyelmeztetés 10 éves találkozóra.** Mindazon osztálytársaimat, kik a theol. akadémiát *Debreczenben 1883-ban* végezték el s velem együtt arra kötelezték

magukat, hogy a folyó évi október hó 1-én Debreczenben 10 éves találkozóra meg fognak jelenni, megbízatásomnál fogva szíves baráti szeretettel kérem, hogy közös megállapodásunk szerint engem *folyó évi augusztus 15-ig* szíveskedjenek megnyugtatni ez értesítés tudomásul vételéről, mire én is egyenként tudósítani fogom őket a találkozásra vonatkozó közelebbi megállapodásokról. Kassa, 1893. junius hó 12. Révész Kálmán ref. lelkész.

— **Halálozás.** Szutor Endre, kölcsei lelkész elhunyt f. hó 3-án s eltemettetett 5-én. Közelebb nekrológban fogjuk méltatni az Urban elpihent hű szolgának emlékeztétét.

— **Nyelvőréknek.** A Nyelvőr XXII. k. 229—233. ll. a Kérdések és Feleletek rovatában a Debreczeni Prot. Lap és Prot. Egyh. és Isk. Lap közt folyt nyelvészeti vita is szóba került. Én nagy figyelemmel olvastam a Feleletet, de megvallom, ma se tudom, kinek van hát igaza. Nem tudom pedig azért, mert a t. felelő a józan logikával, a mint be fogom bizonyítani, ellenséges lábon áll. A debreczeni kritikus ama bizonyos közmondásról a Debreczeni Prot. Lap XIII. évf. 3. sz. 41. lapján így ír: „Ez esetben (t. i. a magyar népre alkalmazva) az a pórias (t. i. disznó) változat nincs helyén.” A változat szó bizonyítja, hogy ő ismerte és ismeri a párját is. Hogy megütöközött a pórias változaton, abból kiténik, hogy emerről is volt tudomása s ehhez volt szokva s bizony nem is szophatta az ujjából. A felelő okoskodása szerint azonban erős bizonyíték ellene, hogy *a farkas nincs meg a gyűjteményekben*; azaz, a mi a gyűjteményekben nincs meg, az nem is fordulhat elő. Amde a debreczeni kritikus gyűjteményekből bizonyítja, hogy a Duna vagy Tisza *beáll* kifejezés nincs meg a népköltészetben, illetőleg dalokban, hanem csak a *befagy* van meg, tehát ezt kell magyarosnak vennünk. Erre a t. felelő azt mondja: „abból, hogy én valamely kifejezést nem ismerek, még korántse következik, hogy az nincs is használatban.” Tehát szerinte, ha azt akarom bizonyítani, hogy a farkas nem létezik, akkor bizonyíték a gyűjtemény, ha pedig a mellett kardoskodom, hogy a *beáll* is magyaros, akkor nem bizonyíték a gyűjtemény. Ez a gyöngy logikai következetesség az oka, hogy a feleletnek számbavehető értéket nem tulajdoníthatok. Különben is a t. felelő egészen más malomban örül. Nem arról van ugyanis szó, hogy a *beáll* használatban van-e, hanem arról, hogy magyaros-e. S ennek a bizonyítására a szász anyanyelvű Heltai — már engedjen meg — alig használható fel jó sikerrel, sőt ellenkezőleg. Végül pedig, hogy a közmondásoknak igenis vannak változataik, ha annyira ismeri a Nyelvőr a gyűjteményeket, hát még különbekről is meggyőződhetik. Pap E.

Szerkesztői üzenetek.

K. B. K-r. Erről a számról leköszent. Közelebb jönni fog. — **N. S. Á-a.** Mielőbb sort kerítünk rájuk

TARTALOM-JEGYZÉK: Protestántizmus és felekezeti-küliség. Lévai Mihály. — Megjegyzések az előbbi cikkekre. Bacsoni Lajos, szerkesztő. — Közéletünk: Értesítés az országos protestáns és a tiszántúli ev. ref. tanáregyesület ügyeiről. — Válasz „Az idők jele” című cikkre. Fekete József, atányi ev. ref. lelkész. — Nekrológ. Nagy Lajos, ev. ref. lelkész. — Irodalom — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek. Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

CSIKY LAJOS és Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat.

A debreczeni ev. ref. főgymnasiumban egy tanszékre pályázat nyittatik.

A megválasztandó tanárnak *magyar-német irodalmi* tanári képesítését kell igazolnia.

Iskolai szervezetünk 103. §-a értelmében heti 20 óránál többre nem kötelezhető.

Csak ev. ref. vallású pályázók kérvényei fogadtnak el.

Tanári törzsfizetés 1200 frt, lakbér fejében 400 frt, 5 évenként 100—100 frt korpótlék, és így az összes fizetés lakbérrel együtt 2100 frtra emelkedhetik

A megválasztott tanár a debreczeni főiskolánál létező tanári nyug- és gyámintézetnek jogos és jogos kötelezett tagja. Hivatalát az 1893/4. tanév kezdetével foglalja el, székfoglaló beszéd tartásával.

Pályázók kellőleg felszerelt kérvényeiket f. évi július hó 6-ig a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához, Debreczenben, adják vagy küldjék be.

Debreczen, 1893. junius 13.

KISS ÁRON

püspök.

Pályázat.

A debreczeni ref. főgymnasiumban 2 helyettes tanári pályázat nyittatik.

Az egyik helyettes tanárnak *magyar és latin nyelv*, a másiknak a *magyar nyelv, történelem és földrajz* tanítására kell képesítéssel birnia. A képesítés meghatározására az orsz. középiskolai törvény a szabályozó. Az illetők csak 1 évre választatnak. A heti órák számára nézve iskolai szervezetünk 103. §-a az irányadó.

Évi díjazás 800 frt egyenként, mely évnegyedes részletekben előre fizettetik.

Mindkét helyettes tanár hivatalos működését 1893. szept. 1-ső napjával kezdi meg.

Pályázók kellőleg folszerelt kérvényeiket 1893. július hó 6-ig a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához adják vagy küldjék be.

Debreczen, 1893. junius 13.

KISS ÁRON

püspök.

Pályázat.

A nagy-kun-madarasi ev. ref. egyházban üresedésbe jött, évi 174 frt 30 kr., 35 köből magtári buza, 21 köből árpa, 1½ öl kemény tűzifa s 50 frt lakdíjjal javadalmazott 1-ső leányosztály tanítóságára pályázat nyittatik. Pályázhatnak ev. ref. vallású férfitanítók, kik közül az orgonázásban jártasok előnyben részesülnek. A megválasztott — kit az iskolaszék ugyanily javadalom mellett más, bármelyik osztályhoz is alkalmazhat — állomását szept. 1-én elfoglalni köteles s egy évi sikeres működés után állandósíttatik. Kellőleg felszerelt kérvények augusztus 1-ig alulirott iskolaszéki elnökhöz beküldendők.

Kelt Nagy-Kun-Madarason, 1893. junius hó 8-án.

Kövendy Dénes,

ev. ref. lelkész.

Pályázat.

A kisujszállási ev. ref. egyház állami segély igénybe vételével 8 osztályra fejlesztendő gymnasiumában a hetedik osztály megnyitása alkalmából következő tanszékekre hirdet pályázatot:

- két tanszék: ó classica philológiára,
- egy tanszék: magyar-latinra,
- egy tanszék: német-magyarra,
- egy tanszék: mennyiségtan- és természettanra,
- egy tanszék: természetrajz és földrajzra,
- egy tanszék: történelem-földrajzra,
- egy tanszék: rajz és szépírássra.

Ezek közül a természetrajz, földrajz és a német-magyar nyelv tanszék a nagymélt. vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr kinevezése alá esvén, a miniszteri kinevezésig ideiglenesen töltetik be.

Csak ev. ref. vallásuak pályázhatnak, a megválasztott okleveles rendes tanár egy évi próba idő után véglegesíttetik s úgy a véglegesíttettek, mint a miniszterileg kinevezettek a tiszántúli ev. ref. tanári nyug- és gyámintézetnek kötelezett tagjai lesznek.

Oklevéllel nem bíró tanárjelöltek is pályázhatnak, mely esetben helyettes tanárok nyernek alkalmazást helyettes tanári fizetéssel.

A rendes tanár fizetése egyenként 1200 azaz egyezerkétszáz frt (2400 korona) 200 azaz kétszáz frt (400 korona) lakpénz és négy ízben 50—50 frt (100 korona) ötödéves pótléka.

A rajz és szépírás tanár fizetése 1000 azaz egyezer frt (2000 korona).

A helyettes tanár fizetése 800 azaz nyolcszáz frt (1600 korona).

A pályázók az igazgatótanács elnökéhez czimezzék folyamodványukat. E folyamodványokban életkoruk, vallásuk, családi állapotuk, hadkötelezettségi viszonyaik, képesítésük, eddigi netáni szolgálatuk okmányokkal igazolandók.

A pályázati kérvények az alulirott igazgatótanács elnökéhez legkésőbb folyó évi junius hó 24-ig küldendők be.

A megválasztott folyó évi szeptember hó 1-ső napján tartozik hivatalát elfoglalni s szükség esetén köteles más rokon tantárgyakat is, túlterheltségének kikerülésével előadni.

Olyan pályázók, kik tornatanári képesítéssel is bírnak, számíthatnak arra, hogy a következő 1894/95-ik tanévben a 800 koronával díjazott tornatanári állásra is alkalmaztatnak.

Kelt Kisujszálláson az ev. ref. gymnasiumi igazgatótanácsnak 1893. évi junius hó 7-én tartott ülésében.

Gulyás Lajos

ig. tan, elnök.

2—2

Pályázat.

A békési ev. ref. hatosztályú gimnázium üresedésbe jött egyik tanszékére.

Tantárgyak: mennyiségtan, mértani rajz és szépírás. Szabadkézi rajzot is tanítani képesek, különben egyenlő minősítettség mellett, előnyben részesülnek.

Évi fizetés 1150 azaz egyezerszázötven forint o. é. évnegyedi előleges részletekben a gimnáziumi pénztárból.

A megválasztott tanár vagy tanárjelölt két évi sikeres működés után állandósíttatik, utóbbi azonban csak azon esetre, ha időközben tanári oklevelet szerez.

Az állandósított tanár a „Tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok nyugdíj- és gyámintézetének köteleles tagja.

Kellően felszerelt pályázatok f. évi junius 28-ig alulirotthoz küldendők.

Békés, 1893. junius 6.

Szegedi Károly

ev. ref. lelkész, a gimnáziumi igazg. tanács elnöke.

2—2

Pályázat.

A náduvéri ev. ref. egyház pályázatot hirdet egy fitanítói állásra.

Javadalom: 1. Kézpénz kétszáznyolcvan korona, évenként előre fizetve. 2. Negyvenhét Hl. kétszeres vagy búzával vegyes rozs, tisztán felrostálva, az egyház magtárából. 3. Negyvenhét Hl. árpa tisztán felrostálva az egyház magtárából. 4. Harmincz hold föld, 1200 □ ölével számítva, melynek adóját az egyház fizeti. 5. Lakás természetben, vagy ha az egyháznak a tanítói lakra szüksége leend, és így lakás nem adhat, e helyett egyszáz korona lakbér.

Kötelesség: 1. Ez idő szerint a IV. V. VI. elemi fi osztályoknak a t. tuli egyh. ker. t. terv szerint való vezetése. 2. Lelkész felszólítására a templomi temetési és egyéb lelkeszi szolgálatok. 3. A konfirmációra készülő fi- és leány növendékek tanítása. 4. Legátusok ellátása.

Ezen állásra theológiát végzett, tanítói oklevéllel bíró ev. ref. vallású egyének pályázhatnak első sorban, de pályázhatnak oly theológiát végzett egyének is, kiknek tanítói oklevelek még nincsen, ha azonban ily egyén választatnák meg, tartozik egy év alatt tanítói oklevelet szerezni, különben állását veszti. Azok, kik az éneket hangszer mellett tanítani képesek, előnyben részesülnek. A kellően felszerelt pályázati kérvények f. évi július 15-ig bezárólag az ev. ref. lelkeszi hivatalhoz adandók be.

A megválasztott állását f. évi szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Nádudvaron, 1893. június 5.

Boldizsár Zsigmond

evh. jegyző.

2-2

Veres Géza

ev. ref. lelkesz.

Pályázat.

A karczagi ev. ref. gymnasiumnál az 1893-94-ik tanévre betöltendő a következő tanári állomások:

1. Magyar — latin.
2. Német — latin, (esetleg Magyar — német.)
3. Történet — földrajz, (esetleg Földrajz — természetrajz.)

Heti órák száma 18—20.

Ezen állások mindegyikével ez idő szerint, ha okleveles tanár választatik, 1000 frt törzsfizetés s 200 frt lakáspénz, ha pedig képesítéssel nem bíró, helyettes tanár alkalmaztatik, 800 frt

fizetés jár. A fizetést az egyházi pénztár 300, illetőleg 200 frtos részletekben évenként előre szolgáltatja ki. A megválasztott tanárok állomásukat 1893. szept. 1-én kötelesek elfoglalni.

Pályázhatnak protestáns vallású tanárok és tanárjelöltek. A megválasztott rendes tanár egy évi próbaidő után véglegesítettévé, kötelezett tagja a tiszántuli ev. ref. tanári nyugdíjintézetnek; az egyelőre helyettes tanárul alkalmazott oklevele megszerzése után választatik meg rendes tanárrá. A pályázók folyamodványukat életkoruk, tanulmányaik s a véderőhöz való viszonyukra vonatkozó okmányaik kíséretében f. é. július hó 1-ig a karczagi ev. ref. gymn. igazgató tanácselnökéhez (Hajnal Elek ev. ref. lelkesz) küldjék be.

Karczag, 1893. június 4.

2-2. *As ev. ref. egyhástanács elnöksége.*

Pályázat tanári állásra.

A kolozsvári ev. ref. kollégium főgymnasiumánál szervezett latin és görög nyelv s irodalmi rendes tanszéknek választás útján való betöltése céljából ezennel pályázat hirdettetik.

A megválasztandó tanár javadalma a) évi 1000 (egyezer) frt kézpénz, negyedévenkénti előleges részletekben fizetve, melyhez 5 évi szolgálat után 200 (kétszáz) frt, azután 5 évenként 100—100 (száz-száz) frt pótlék járul, míg az évi fizetés 1500 (egyezeröttszáz) frtra emelkedik; b) természetbeli lakás vagy 300 (háromszáz) frt lakásdíj.

A megválasztott tanár állását f. é. október hó 1-én elfoglalni tartozik. Állása elfoglalásától kezdve tagja az erdélyrészi ev. ref. kollégiumi tanárok özvegy-árvai intézetének s mint ilyen, fizetésének az első évben 10%-át, az azutáni években 3%-át fizeti ezen intézet alapjába.

A pályázni kívánók kellőleg felszerelt pályázati kérvényeiket, melyekben életkoruk, vallásuk, állapotuk, katonai kötelezettségük viszonyai, tanári képesítettségük és eddigi szolgálatuk okmányilag igazolandók, folyó évi augusztus hó 15. napjáig Kolozsvárrt az erdélyi ev. ref. egyházkerületi igazgatótanácshoz címezve nyujtsák be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület ig. tanácsának Kolozsvárrt, 1893. május hó 28-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,

tanügyi előadó.

Dr. Kolozvári Sándor,

2-2.

elnökhelyettes.